

**MUHAMMED SADIK NECMİ'NİN
BUHÂRİ'YE YÖNELTTİĞİ BAZI TENKİDLER (*)**

Doç.Dr.M.Cemâl SOFUOĞLU

Konuşmama bir hususu belirterek başlamak istiyorum. Sunmakta olduğum bu tebliğ bir araştırmadan ziyade, adetâ bir kitap tanıtma mahiyetindedir. Bununla birlikte son on yıl içerisinde İslâm Dünyasındaki bazı gelişmeler, İslâm tarihinde önceleri yapılmış bazı münâkaşaların son zamanlarda yeniden gündeme gelmesine sebep olmuştur. Konuşmanızın başlığından da anlaşılacağı üzere bir müellifin Buhâri'ye yöneltmiş olduğu bazı tenkidleri ele almak ve sizlere nakletmek istiyoruz. Adı geçen yazar, Buhâri'yi tenkid eden ne ilk ne de son müellif olacaktır. Buhâri günümüze kadar bir çok müellif tarafından çeşitli şekillerde tenkid edilmiştir. Bu tenkidlerin devam edeceği de muhakkaktır. Tenkid mücerred ilim adına yapıldığı zaman ancak takdirle karşılaşılır.

Bu kısa açıklamalardan sonra esas konumuza geçebiliriz:

M.Sadık Necmî, nakledeceğimiz görüş ve tenkidlerine "Seyrî Der Sahîhayn"¹ adlı eserinde yer vermiştir. Söz konusu eser, Farsça kaleme alınmıştır. Yazarımızın bunun dışında herhangi bir eseri bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. Adından da anlaşılacağı üzere eser Buhâri ve Müslim'in Sahihleri üzerine yapılmış bir araştırmadır. Biz burada onun sadece Buhâri ile ilgili görüşlerine yer vermekle beraber zaman zaman Müslim hakkındaki mütalaalarına da temas edeceğiz.

M.Sadık Necmî, Sünnilerin Buhâri ve Müslim'i aşırı şekilde övdüklerini ifade etmekte, sanki Sahîhayn'ın Hz.Peygamber tasdik etmiş ve altına da imzasını atmış gibi değerlendirdiklerini zikrederek konuya girmekte ve bazı Sunnî müelliflerin sözlerini misal olarak vermektedir. Ona göre, maalesef Buhâri ve Müslim'in Sahihlerinde sahih olmayan hadisler mevcuttur. Müellif, bazı alimlerin bu tür hadislerin sayısının 110 civarında olduğunu zikrettiklerini belirttikten sonra kendisi aslında bu sayının çok daha fazla olduğunu ileri sürmektedir. M.Sadık Necmî'ye göre, Buhâri ve Müslim'in râvileri arasın-

da zayıf ve itimada lâyık olmayan 300'den fazla kişi bulunmaktadır. Her iki musannif akîdelerinde çok mutaassıptırlar. Buhâri, kendi görüşüne uygun olarak hadislerden bazılarını bölmüş bazılarını manâ üzere rivâyet etmiştir. Sahih-i Buhârî'nin tamamlanma işi başkaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Aklî ve dînî delillere muhâlif bir çok hadis ihtiva etmektedir.

Râvî'nin itikadı hadis rivâyetinde önemli bir noktadır. Buhâri ve Müslim'in râvîlerinin bir kısmı sağlam bir îmana sahip kimseler değildi. Onlardan bazıları, yalancılıkları ve hadis uydurmacılıkları şöyle dursun, Ali b. Ebî Talib'e düşmanlıkları ile tanınıyorlardı. Böyle kimselerin imanlarının durumu ise âşikârdır.

Müellifimize göre, Muâviye, Ashâb ve Tabiûn'dan bazı kimseleri Hz.Ali aleyhine hadis uydurmakla görevlendirmişti. Ebû Hureyre, Amr b.el-As, Muğîre, b. Şu'be, Urve b.Zübeyr bunlardandı. Bunlar Hz. Ali hakkında bir çok hadis uydurarak Muâviyenin gönlünü kazandılar.

Müellif burada zikrettiği bu isimler üzerinde ayrı ayrı durmakta, kendine göre onların her birinin îman ve akîdesinin bozuk olduğunu, bununla birlikte Buhârî'nin Sahihinde Ebû Hureyre'den 446, Ebû Musa el-Eş'â-ri'den 57 hadis nakledildiğini belirtmektedir. Ayrıca, Buhârî'nin râvîleri arasında İmrân b.Hattan (Hıttan) gibi hâricî mezhebinin aşırı taraftarı olan kimseler mevcuttur. Bu durumda böyle kimselerin rivâyetleri ile dolu kitaplara nasıl güvenilebilir?

Müellif, tenkidlerine şöyle devam etmektedir:

Buhârî ve Müslim, Hz.Ali'nin velâyet ve fazîletleri ile ilgili hadislere eserlerinde taassuplarından dolayı yer vermemişlerdir. Oysa ki, ehl-i sünnetin diğer müteber hadis ve tarih kitaplarında Ali'nin fazîletleri ile ilgili bir çok rivâyet vardır. Ali'nin fazîletlerine yer vermeyen Buhârî, Muâviye'ye dair özel bir bab tahsis etmeyi unutmamıştır. Buhârî ve Müslim gelecek nesiller haberdâr olmasınlar diye

أنا مدينة العلم وعلي بابها²

hadisini kitaplarına almamışlar, "Gadir" olayına³ da yer vermemişlerdir. Bu konuda belli bir dereceye kadar başarıya da ulaşmışlardır.

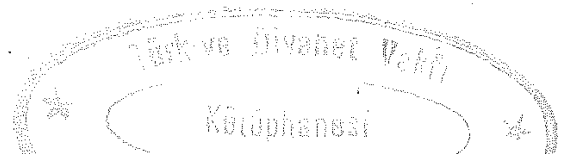
Bundan başka Buhârî, güvenilir olmayan bir çok kimseden hadis rivâyet ederken, Hz.Peygamber'in torunlarından olan İmam Sâdık gibi büyük bir âlimden hiç bir nakilde bulunmamıştır. Halbuki o, İmam Sâdık'ın ilim neşir merkezi olan Hicâz'da altı yıl ikamet etmiş, Şia'nın merkezi olan Bağdad ve Kûfe'ye defalarca gidip gelmiştir. Öyle ki,

bu iki şehire yaptığı seyahatlerin sayısını kendisi bile unutmuştur. Halbuki, bu sıralarda İmam Sâdık'ın öğrencilerinin sayısı söz konusu merkezlerde sayılamayacak kadar çoktu. Buhâri, İmam Sâdık'tan hadîs alan bazı râvîlerden hadîs almış, fakat onların İmam Sâdık'dan nakletmiş oldukları hadîslere yer vermemiştir. Buhâri ve Müslim ehl-i beyt hakkında hadîs nakletme yönüne gitmemişler, naklettikleri zaman ise ehl-i beyt aleyhine yalan ve uydurma hadîsleri nakletmişlerdir. Buhâri, Hasan adında 26 kişiden hadîs rivâyet ettiği halde, Hz. Peygamber'in torunu Hasan'dan hiç bir hadîs rivâyet etmemiştir. Mûsâ adlı 23 râvîden hadîs rivâyet ettiği halde, İmam Mûsâ'dan hiç bir nakilde bulunmamıştır. Ali adlı 39 kişiden hadîs naklettiği halde, ilmi ve fazileti dost-düşman herkes tarafından bilinen Ali b. Mûsâ er-Rıza'dan hiç bir nakilde bulunmamıştır. Buhâri, İmamların hiç birisinden hadîs rivâyet etmemiştir. Hattâ muâsırı olduğu halde Hasan el-Askerî'den bile bir tek hadîs rivâyet etmemiştir.

Müellifimiz M. Sadık Necmî, bazan Buhârî'ye, bazan Müslim'e tenkîdlerini yöneltmektedir. Bütün bunları burada vermemizin mümkün olmadığı âşikârdır. O, Buhârî'den seçmiş olduğu bazı hadîsler üzerinde detaylı olarak durmaktadır. Bir bilgi ve kanâat vermesi bakımından onu Şakk-ı Sadr hadîsi ile ilgili mütalaalarına yer vermek istiyoruz. Bu hadîsi Buhârî, birbirine zıd bir muhteva ile farklı şekillerde rivâyet etmiştir. Hz. Peygamber'in göğsünün yarılmasını anlatan bu hadîs, insanı hayrette bırakan rivâyetlerden biridir. Bir çok müfessir söz konusu hadîsi ألم نشرح لك صدرك âyetinin⁴ tefsiri sadedinde zikretmiştir. Fakat bu hadîs çeşitli yönlerden incelenmeğe değer niteliktedir.

1. Zaman Yönünden : Hz. Peygamberin yaşı itibariyle bu hadîs birbiriyle kâbili telif olmayacak tarzda rivâyet edilmiştir. Çünkü bazı rivâyetlerde bu olay, Hz. Peygamberin çocukluk dönemine nisbet edilmiş, diğer bazılarında Resulullah'ın peygamber olarak gönderildiği döneme atfedilmiştir ki, bu olaydan sonra Mirac konusu ortaya çıkmıştır. Görülmektedir ki, bu iki dönem arasında 40 senelik bir zaman farkı vardır.

2. Mekân Yönünden : Söz konusu hadîs, mekân bakımından da bir çok tenakuz ve ihtilâflarla naklolunmuştur. Çünkü mezkûr olay bazı rivâyetlerde Kâbe veya müstemilâtında, bazılarında çölde vuku bulmuş gösterilmektedir. Hz. Peygamber evinde iken meydana geldiğini hattâ evinin tavanının yarıldığını anlatan haberler bile vardır. Bazı rivâyetlerde Zemzem dolu bir kap getirilmiş Hz. Peygamberin kal

bi bununla yıkanmıştır. Bu kadar ihtilâfla ve tenâkuzla dolu bu hadisleri sahîh olarak kabul etmek mümkün müdür?

3. Şakk-ı Sadr konusu ismet ile de aykırılık arz etmektedir. Hz. Peygamber'in göğsünün yarılması Enes'in nakletmiş olduğu şekliyle şu bakımlardan da zayıf ve merdûddur. Resûlüllah masûm ve her türlü şeytanî işlere bulaşmaktan berîdir. Kendisinde şeytana ayrılan bir yer yoktur ki, şeytanın girebileceği bir yeri kesip atmış olsun.

4. Şer olan şeyler bir beze sızıntısı değildir. İnsanlardaki şer ve fesat denilen duygu, bir akıntı-sızıntı değildir ki, onu ifraz eden gudenin kesilip atılması ile ortadan kalksın. Veyahut bilgi ve hikmet gibi şeyler bir kaptan bir kaba nakledilebilen cisimler değildir ki, peygamberin kalbi hikmetle doldurulsun!

Müellifimiz bundan sonra öyleyse Şakk-ı Sadr nedir diye sormaktave bu soruyu şöyle cevaplandırmaktadır. Meşakketleri kabûl ve tahammül, risaleti tebliğ ederken karşılaşılabileceği bir çok rahatsızlıkları karşılamak için Hz.Peygamberin kalbine bir genişlik verilmesidir.

رب اشرح لي صدري⁵ âyetini buna delil olarak göstermektedir. Ona göre Şakk-ı Sadr olayını anlatan hadisleri doğru olarak kabûl etmek mümkün değildir. Fakat ne olursa olsun belirttiği gibi bu hadis, ehl-i sünnetin tefsîr ve tarih kitaplarında yer almış ve gerçek bir konu imiş gibi telâkkî olunmuştur. Bu hadis, şîa'nın müteber ad-detmediği bir tarîk ile rivâyet edilmiş olmasına rağmen bazı şîa alim ve araştırmacıları tarafından bile ihtiyatla karşılanmıştır.

Müellifimiz konu ile ilgili görüşüne şu cümleler ile son vermektedir:

"Katî olarak söylemek gerekir ki, eski alimlerin (şîî) bu konudan bahsetmemeleri ve ortaya koyduğumuz deliller muvacehesinde bu olayın vukuu muhtemeldir demek inkânsız görünmektedir. Eğer bu hâdis meydana gelmiş olsaydı; bu önemli olayı imamlar beyan ederlerdi. Çünkü Hz.Peygamber hakkında bundan daha cüzî ve ehemmiyetsiz hâdiseleri nakletmişlerdir."

"Günümüzde bu olayı sembolik olarak anlayan bazı alimler de vardır. Bu da makul bir yol değildir. Belirtmek gerekir ki, bu hadisenin ve bu hadis'in aslı esası yoktur."

Müellif, söz konusu eserinde geçmiş peygamberler ve Hz.Peygamber ile ilgili bazı hadisleri misal olarak zikretmekte ve bütün bunlar güvenilir olmayan râviler tarafından nakledildiği için bu tür rivâyetlere inanılmıyacağını iddia etmektedir.

MUHAMMED SADIK NECMİ'NİN...

Huzurlarınızdan ayrılmadan önce adı geçen eser'leri faydalanma konusunda yardımlarını esirgemeyen Dr.Bekir Özcan Beye samimi teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

DİPNOTLAR

(*) E.Ü.İlahiyat Fakültesi Buhâri Sempozyumuna tebliğ olarak sunulmuştur (18-20 Haziran 1987).

1- "Seyri Der Sahihayn", Kum, 1359.

2- Bu hadis hakkında bu dergideki diğer maktelemizde sayfa 54, 5 nolu hadise bakınız.

3- İ.A.Gadir md. , "Şia'nın Hadis Anlayışı" adlı basılmamış doktora tezimiz, 24, Ankara, 1977

4- 94. İnşirâh, 1

5- 20. Tâhâ, 25.

ملخص

بعض الإنتقادات التي وجهها محمد صادق نجمي
الى الامام البخاري

قد تعرض كتاب البخاري منذ تأليفه الي الآن لانتقادات مختلفة
من جهات شتى . وجهها كثير من المؤلفين حيث أنها تليق بالذكر اذا
لوحظت بنظر محض العلم .

إن أحد هؤلاء المنتقدين للبخاري في عصرنا الحاضر هو محمد صادق
نجمي حيث أنه يدّعي أن بعض رواة الامام البخاري غير ثقات فلذلك
لا يعتبر بالأحاديث المروية عنهم . انه افاد أن معاوية كلف بعض
الصحابة والتابعين بوضع بعض الاحاديث ضد علي بن أبي طالب رضي
الله عنه . ومن بين هؤلاء المكلفين : أبو هريرة و عمرو بن العاص
ومغيرة بن شعبة و عروة بن الزبير حيث يوجد في صحيح البخاري
أحاديث كثيرة رويت عنهم وعن كثير من أمثالهم .

و أيضا ان الامام البخاري والامام المسلم لم يذكر في صحيحيهما
الاحاديث الخاصة بولاية علي كرم الله وجهه وفضائله . إن البخاري
رغم روايته عن كثير من الرواة الغير الثقات لم يتم برواية الحديث عن
الامام الفاضل جعفر الصادق بالاضافة الي أنه لم يرو الحديث عن أي واحد
من الأئمة الاثني عشر . أختار البخاري هذا الطريق بسبب تعصبه الشديد
في رأيه .

وذكر في صحيح البخاري على ما أفاده محمد صادق نجمي أحاديث
كثيرة غير صحيحة . قال بعضهم ان عدد هذه الأحاديث مائة وعشيرة
أحاديث ولكن في الواقع انها أكثر من ذلك . قد ورد في صحيح
البخاري أحاديث كثيرة تتعارض مع الدلائل العقلية والدينية حيث
راجع محمد صادق نجمي بالتفصيل بعض هذه الأحاديث علي سبيل المثال .
والحاصل انّ محمد صادق نجمي يعتقد وجود كثير من الأحاديث
الغير الصحيحة في صحيح البخاري ، كما توجد في صحيح مسلم . ولكن رغم
ذلك انّ أهل السنة والجماعة بالغ في الثناء على هذين الصحيحين .